

УДК 005.21: [658:669]

JEL classification: L29

М.А. Чайковська, к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Є.О. Чайковський, к.е.н., асистент кафедри міжнародної економіки, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

СПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

Метою написання статті було дослідити сутність поняття спроможність підприємства до реалізації інноваційної стратегії розвитку. Декомпозиція дефініцій «інноваційна спроможність», «інноваційна сприйнятливість», «інноваційна спрямованість», «інноваційна активність», «готовність до реалізації стратегії» дозволила зробити висновок про перетинання понять у частині таких структурних елементів, як об'єкт, на який спрямовані дії, перелік дій, характеристика властивості, умови здійснення дій. Встановлено, що вчені, як об'єкт, на який спрямовуються дії, найчастіше виокремлюють інновації, або об'єкти, які є похідними від інновацій, – інноваційна діяльність, інноваційні проекти. Щодо дій, то у більшості наведених дефініцій мова йде про впровадження, реалізацію, здійснення. На підставі узагальнення спільних рис досліджених дефініцій запропоновано під спроможністю підприємства до реалізації інноваційної стратегії розвитку розуміти притаманну йому властивість досягати поставленої мети за допомогою новітніх засобів і методів.

Ключові слова: інновації, стратегія розвитку, інноваційна спроможність, інноваційна активність, інноваційна сприйнятливість, спроможність до реалізації стратегії.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Добробут підприємств у довгостроковій перспективі вирішальною мірою залежить від їх здатності розвивати наявні і створювати нові конкурентні переваги. Доволі часто сучасним підприємствам доводиться відповідати на виклики зовнішнього турбулентного середовища і змінювати стратегію розвитку. Нездатність до своєчасного реагування може призвести до втрати конкурентоспроможності підприємствами та зміни лідерів. При цьому підприємства, які зважилися на впровадження інновацій, отримують значні переваги особливо на початкових стадіях реалізації інноваційних розробок. З метою формування теоретичної бази для оцінювання спроможності підприємств до реалізації інноваційної стратегії розвитку доцільно проаналізувати підходи економістів до визначення сутності поняття здатності підприємств сприймати та впроваджувати інновації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної

проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Питанням характеристик підприємства, які дозволяють оцінювати його спроможність до реалізації стратегій розвитку, присвячені роботи багатьох вітчизняних вчених Бутенко Д.С., Діхтяренка К.В., Лабунської С.В., Полозової Т.В., Смолінської Н.В., Ястремської О.М., Близнюк Т.П., Мусійовської О.Б., Захожай В.Б., Корецької О.В., Тарасенко І.О., Королько О.М., Белявської К.С. Віддаючи належне внеску науковців, слід зазначити, що сутність поняття спроможність підприємства до інноваційної стратегії розвитку залишається не до кінця дослідженою.

Постановка завдання. Метою написання наукової статті є дослідити сутність поняття спроможність підприємства до реалізації інноваційної стратегії розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження із обґрунтуванням одержаних наукових результатів. Існує безліч економічних категорій, пов'язаних із спроможністю підприємств до інновацій, наприклад «інноваційна

спроможність», «інноваційна сприйнятливість», «інноваційна спрямованість», «інноваційна активність», «готовність до реалізації стратегії». Розглянемо змістовну наповненість зазначених понять, їх спільні та відмінні ознаки.

Смолінська Н.В. під «інноваційною спроможністю» розуміє здатність підприємства розробляти та впроваджувати інновації відповідно до змін внутрішнього та зовнішнього середовища, а під «готовністю підприємства до інновацій» – спроможність до інноваційного розвитку та можливість його реалізувати [1, с. 216]. За словами автора, інноваційна спроможність підприємства до впровадження інновацій обумовлюється рівнем інноваційного потенціалу підприємства, тобто здатністю останнього реалізувати інновації в межах вибраної стратегії розвитку підприємства [1, с. 215-216].

Діхтяренко К.В., досліджуючи питання впливу інноваційних змін на сприйнятливість підприємства, використовує термін «інноваційна спроможність», ототожнюючи його з поняттям «спроможність до провадження інновацій» і відзначаючи, що «різні організації мають різний потенціал здійснення трансформаційних процесів» [2, с. 100].

У науковій праці Лабунської С.В. інноваційну спроможність визначено як стан наявної ресурсної бази, що обумовлює можливість її ефективного (як окремого інноваційного проекту) використання на підставі сталих гнучких зв'язків між усіма її складовими, що сформовані в системі менеджменту і спрямовані на управління всіма ресурсними підсистемами та їхніми елементами щодо ведення інноваційної діяльності з урахуванням обмежень на підвищення (або збереження) припустимого для підприємства рівня економічної безпеки [3, с. 232].

Полозова Т.В. під «інноваційною спроможністю підприємства» пропонує розуміти здатність до акумулювання фінансових і матеріальних ресурсів для провадження інноваційної діяльності, швидкого впровадження інновацій, забезпечення результативності інновацій, підвищення інноваційності ресурсів інтелектуального капіталу (здатність працівників розробляти та впроваджувати інновації) [4].

Автор ототожнює поняття «інноваційна спроможність» і «інноваційність» підприємства.

Вітчизняні вчені Тарасенко І.О., Королько О.М., Белявська К.С. характеризуючи «спроможність підприємства до реалізації наявних можливостей і формування нових з метою досягнення успіху та отримання довгострокових конкурентних переваг» [5, с. 134], використовують поняття «інноваційна активність». Під цим поняттям автори розуміють «відображення здатності керівництва до планування й успішного впровадження змін стратегічного характеру, спрямованих на постійний розвиток інноваційних можливостей з метою прогнозування та формування нових потреб і засобів їх задоволення і, як наслідок, підвищення економічної та соціальної ефективності діяльності підприємства» [5, с. 137].

Бутенко Д.С. під інноваційною активністю підприємства розуміє здатність керівництва до планування й успішного впровадження змін стратегічного характеру, спрямованих на постійний розвиток інноваційних можливостей з метою прогнозування та формування нових потреб і засобів їх задоволення і, як наслідок, підвищення економічної та соціальної ефективності діяльності підприємства [6, с. 101].

Ще один термін, який використовують учені для характеристики властивості підприємства реалізувати інновації є «інноваційна сприйнятливість». Учені Ястремська О.М., Близнюк Т.П. під цим поняттям розуміють ступінь готовності, зацікавленості та можливості підприємства постійно оновлювати фактори внутрішнього середовища шляхом виявлення інновацій, їх розрізнення за ознаками та оцінювання необхідності їх впровадження з метою підвищення конкурентоспроможності [7].

Мусійовська О.Б. трактує інноваційну сприйнятливість як «здатність підприємства оперативно акумулювати, оцінювати й аналізувати інформацію про параметри його зовнішнього інноваційного середовища, заздалегідь оцінювати доцільність реалізації інноваційних проектів та матеріалізувати їх через залучення і (або) створення нововведень та визначати на цій підставі напрями своєї інноваційної політики» [8, с. 6].

Дефініцію «інноваційна сприйнятливість» розглянуто також у дисертаційному дослідженні

Бутенко Д.С. Під цим поняттям учений розуміє здатність підприємства сприйняти інновації та нововведення як умови, що забезпечують швидку комерціалізацію інновацій [6, с. 7].

Крім розглянутих дефініцій в дослідженнях вітчизняних учених трапляється також термін «інноваційної спрямованості». Українські науковці Захожай В.Б. і Корецька О.В. розглядають її як комплексну характеристику інноваційної діяльності підприємства, що складається зі здатності до мобілізації наявного потенціалу і включає ступінь інтенсивності та енергійності дій з розроблення, впровадження і поширення інновацій [9, с. 159].

Такий термін, як «готовність підприємства до здійснення інноваційної стратегії» використано Говорухою Ж.А. За твердженням автора рівень готовності до здійснення інноваційної стратегії є важливою умовою формування стратегічних цільових орієнтирів, обґрунтування напрямів інноваційного розвитку, визначення типу стратегічної інноваційної поведінки підприємства [10, с. 35].

Федулова І.В. розглядає готовність підприємства до реалізації інноваційної стратегії як міру готовності виконувати інноваційні завдання, які забезпечують досягнення інноваційної мети. Готовність до реалізації інноваційної стратегії автор пов'язує з наявністю інноваційного потенціалу, зокрема сукупністю організованих у визначених соціально-економічних формах інтелектуальних, фізичних, фінансових ресурсів і інноваційних продуктів, що можуть під впливом зовнішніх факторів інноваційного середовища бути спрямовані на реалізацію ефективної інноваційної й інтелектуальної діяльності і дозволяють генерувати інноваційну активність [11, с. 177–178].

Якимчук Т.В. визначає готовність підприємства до реалізації стратегії (інвестиційної) як здатність (спроможність) діяти в існуючому зовнішньому середовищі таким чином, щоб через певний час досягти поставлених стратегічних інвестиційних цілей шляхом реалізації обраних у дану стратегію інвестиційних проектів [12, с. 88].

На необхідності оцінювання готовності підприємства до реалізації інноваційного процесу для формування інноваційної стратегії його розвитку наголошує й російський вчений Каган

Є.Б. У праці автора вказано, що для підвищення ефективності інноваційного процесу підприємству потрібно оцінити готовність до успішної його реалізації. Дана оцінка повинна визначити наявність достатньої ресурсної бази, сприятливість умов зовнішнього середовища, активність підприємства в сфері реалізації інновацій і вміння доводити ідеї до комерціалізації. На основі результатів оцінювання формується інноваційна стратегія розвитку підприємства [13, с. 3].

Голубенко Г.О. використовує термін «готовність підприємства до здійснення інноваційної діяльності», вказуючи, що така характеристика визначається спроможністю до інноваційного розвитку і можливістю його реалізації, а також наявністю спонукального мотиву до реалізації інновацій, який може бути охарактеризований як сприйнятливність підприємства до інновацій [14, с. 11].

Декомпозиція дефініцій «інноваційна спроможність», «інноваційна сприйнятливність», «інноваційна спрямованість», «інноваційна активність», «готовність до реалізації стратегії» дозволяє зробити висновок про перетинання понять у частині таких структурних елементів, як об'єкт, на який спрямовані дії, перелік дій, характеристика властивості, умови здійснення дій.

Так, учені як об'єкт, на який спрямовуються дії, найчастіше виокремлюють інновації, або об'єкти, які є похідними від інновацій, – інноваційна діяльність, інноваційні проекти.

Щодо дій, то у більшості наведених дефініцій мова йде про впровадження, реалізацію, здійснення. Для характеристики дій використовують також терміни: використання, планування, виявлення, оцінювання, обґрунтування, що по суті є засобами забезпечення можливості дій.

У наведених дефініціях майже відсутня суперечливість щодо назви властивості, зокрема вчені використовують термін «здатність». Розгляд тлумачення наданого у словниках показує, що семантична наповненість «здатність до здійснення чого-небудь» і «наявність умов, сприятливих для чого-небудь, обставини, які допомагають чомусь, можливість» належить до терміну «спроможність» [15].

Виходячи з того, що у більшості підходів авторів до визначення наведених дефініцій «інноваційна спроможність», «інноваційна активність», «інноваційна сприйнятливість», «інноваційна спрямованість», «готовність до реалізації стратегії», відображається і перелік дій, і наявність умов до розроблення та провадження інновацій, з нашої точки зору для зазначеної характеристики підприємства впровадження інновацій більш доцільно використовувати термін «спроможність».

На сучасному етапі термін «інновація» пов'язують не тільки з новим продуктом, послугою, товаром, технологією, а і з новими методами управління. Тому застосування нових методів та засобів у процесі реалізації визначених напрямів розвитку, як це зазначено у понятті «інноваційна стратегія розвитку підприємства», буде являти собою інновацію в управлінні даного підприємства. І як у випадку з будь-якою інновацією, необхідно оцінювати таку

характеристику підприємств як спроможність реалізувати інноваційну стратегію розвитку.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Дослідження поглядів учених на сутність понять «інноваційна спроможність», «інноваційна активність», «інноваційна сприйнятливість», «інноваційна спрямованість» і «готовність до реалізації стратегії» обумовило доцільність виокремлення та авторського трактування такої характеристики підприємства, як спроможність до реалізації інноваційної стратегії розвитку. Набуло подальшого розвитку понятійно-категоріальний апарат теорії інноватики шляхом уточнення сутності поняття «спроможність підприємства до реалізації інноваційної стратегії розвитку», яка, на відміну від існуючих, розглядається як можливість підприємства досягати поставленої мети за допомогою нових засобів і методів.

Список літератури

1. Смолінська Н. В. Методичні підходи до оцінювання рівня інноваційної спроможності підприємства // Маркетинг і менеджмент інновацій. 2011. № 4. Т. I. С. 215-221.
2. Діхтяренко К.В. Вплив інноваційних змін на сприйнятливість підприємства // Бізнесінформ. 2012. №3. С.100-103.
3. Лабунська С.В. Проблеми оцінки інноваційної спроможності в системі економічної безпеки підприємства // Сучасні проблеми економіки і менеджменту : тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 10–12 листопада 2011 року. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. С. 232–233.
4. Полозова Т.В. Складові інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства. URL: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Conferences/Оптимум/2014/СКЛАДОВІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ.pdf> (дата звернення 10.04.2018).
5. Тарасенко І.О., Королько О.М., Белявська К.С. Оцінка інноваційної активності підприємства в системі стратегічного управління // Актуальні проблеми економіки. 2009. №9 (99). С. 133-141.
6. Бутенко Д.С. Оцінка результативності інноваційної діяльності підприємства: дис. ... канд. ек. наук : 08.00.04. М-во освіти і науки України, Харківський нац. ун-т. Харків, 2012. 228 с.
7. Ястремська О.М., Близнюк Т.П. Оцінка інноваційної сприйнятливості підприємства // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. Дніпропетровськ, 2008. Вип. 241, Т. IV. С. 748-755. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/jsru/bitstream/123456789/7856> (дата звернення 29.04.2018).
8. Мусійовська О.Б. Економічне оцінювання та управління інноваційною сприйнятливістю машинобудівних підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: 08.00.04.; Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2014. С. 25.
9. Захожай В.Б., Корецька О.В. Методика розрахунку інтегрального показника інноваційної спрямованості підприємств // Наукові праці МАУП. 2015. №44 (1). С.158-165.
10. Говоруха Ж.А. Діагностика рівня готовності підприємства до здійснення інноваційної стратегії // Агросвіт. 2010. №15. С. 34-39.
11. Федулова И.В. Готовность предприятий к реализации инновационной стратегии// БИЗНЕСИНФОРМ. 2010. № 11. С. 177-179.

12. Якимчук Т.В. Методичний підхід до оцінки готовності підприємства до реалізації інвестиційної стратегії // *Інтелект XXI*. 2015. №1. С. 86-91.
13. Каган Е.Б. Исследование и оценка инновационной позиции промышленного предприятия как фактора его конкурентоспособности : автореф. дис. на стиск. научной степени канд. эк. наук : 08.00.05. ФГБОУ ВП «ЮУрГУ» (НИУ). Челябинск, 2012. 24с.
14. Голубенко Г.О. Інвестиційна підтримка інноваційної діяльності підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: 08.06.01.М-во освіти і науки України, Харківський державний економічний університет. Харків, 2002. 24с.
15. Академічний тлумачний словник. URL: <http://sum.in.ua/s/spromozhnistj> (дата звернення 29.04.2018).

References

1. Smolinska, N. V. (2011), «Method of estimation of level of innovative possibility of enterprises», *Marketing and innovation management*, vol. I, no. 4, pp. 215-221.
2. Dhytyarenko, K.V. (2012), «Influence of innovative changes on enterprise profitability», *Businessinform*, no.3, pp.100-103.
3. Labunskaya S.V. (2011), «Problems of assessment of innovative capacity in the system of economic security of the enterprise», *Modern Problems of Economics and Management: Abstracts of the International Scientific and Practical Conference, Lviv, November 10-12, 2011*, Lviv Polytechnic Publishing House, Lviv, Ukraine.
4. Polozova, T.V. (2014), «Components of innovation and investment capacity of the enterprise», available at: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Conferences/Оптимум/2014/СКЛАДОВІ_ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ_СПРОМОЖНОСТІ.pdf (Accessed 10 April 2018).
5. Tarasenko, I.O., Korolko, O.M., Belyavska, K.S. (2009), «Enterprise innovative activity evaluation in the system of strategic management», *Actual problems of the economy*, no. 9(99), pp. 133-141.
6. Бутенко Д.С. Оцінка результативності інноваційної діяльності підприємства: дис. ... канд. ек. наук : 08.00.04. М-во освіти і науки України, Харківський нац. ун-т. Харків, 2012. 228 с.
7. Yastremskaya, O.M., Bliznyuk, T.P. (2008), «Estimation of Innovative Susceptibility of enterprise», *Economics: Problems of Theory and Practice*, vol. IV, no.241, pp.748-755 available at: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7856> (Accessed 29 April 2018).
8. Musiyovska, O.B. (2014), *Ekonomichne otsiniuvannia ta upravlinnia innovatsiinoiu spryiniatlyvistiu mashynobudivnykh pidpriemstv* [Economic evaluation and management of innovative receptivity of machine-building enterprises], Abstract of Ph.D. dissertation, Lviv Polytechnic National University of Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, Ukraine.
9. Zakhochay, VB, Koretskaya, O.V. (2015) «Method of calculation of integral index of innovation orientation of enterprises», *Scientific works of MAUP*, no. 44 (1). pp.158-165.
10. Govorukha, J.A. (2010), «Diagnostics of enterprise readiness to implement innovative strategy», *Agrosvit*, no.15, pp. 34-39.
11. Fedulova, I.V. (2010), «Readiness of enterprises to implement innovative strategy», *Businessinform*, no. 11, pp. 177-179.
12. Yakymchuk, T. V. (2015), Methodical approach to assessment of the enterprise's readiness to implement an investment strategy, *Intellect XXI*, no. 1, pp. 86-91.
13. Каган Е.Б. Исследование и оценка инновационной позиции промышленного предприятия как фактора его конкурентоспособности : автореф. дис. на стиск. научной степени канд. эк. наук : 08.00.05. ФГБОУ ВП «ЮУрГУ» (НИУ). Челябинск, 2012. 24с.
14. Golubenko, G.O. (2002), *Investment support of innovation activity of enterprises*
- Голубенко Г.О. Інвестиційна підтримка інноваційної діяльності підприємств. М-во освіти і науки України, Харківський державний економічний університет. Харків, 2002. 24с.
15. Академічний тлумачний словник. URL: <http://sum.in.ua/s/spromozhnistj> (дата звернення 29.04.2018).

M.A. Chaikovsky, PhD of Economics, Associate Professor, Associate Professor of the International Economics Department, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

E.A. Chaikovsky, PhD of Economics, graduate student department of international economics National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

Ability of enterprises to implement an innovative development strategy

The purpose of the article is to study the concept of the enterprise's ability to implement an innovative development strategy. The study of the concepts of "innovative ability", "innovative receptivity", "innovation orientation", "innovative activity", "readiness for implementation of the strategy" made it possible to conclude that the structural elements of these terms are crossed, namely the object to which the actions are directed, the list actions, characterization of the properties, conditions of action. More often, scientists, as an object to which actions are directed, distinguish innovations, or objects that are derived from innovations - innovation activity, innovative projects. In most of these concepts, actions are considered as implementation, realization, effectuation. The following terms are also used to characterize actions: use, planning, detection, evaluation, justification. These are in essence means of ensuring the possibility of action. In most authors, the definition of these concepts also shows the list of actions and the availability of conditions for the development and implementation of innovations, so for this characteristic of the enterprise innovation is more appropriate to use the term "ability". It is determined that at the present stage the term "innovation" is associated not only with the new product, service, product, technology, or with new management methods. The application of new methods and tools in the implementation of certain areas of development will be an innovation in the management of this enterprise. On the basis of generalization of the common features of the investigated concepts proposed under the ability of the enterprise to implement an innovative development strategy to understand its inherent ability to achieve the goal with the help of modern means and methods.

Keywords: innovation, development strategy, innovation ability, innovation activity, innovative susceptibility, ability to implement strategy.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2018 р.
